

УДК 821.111-31.09

Елена Алуоска**ЕЛИЗАБЕТ БЕНЕТ**

Елизабет Бенет е главниот протагонист и, според многумина, стожерот на романот „Гордост и предрасуди“. Таа се смета за една од најголемите британски, ако не и светски хероини, поради својата ексцентричност, слобода на говор, храброст и независност. Самата Џејн Остин ја опишала својата хероина како „чудесно суштество кое се појавило во книжевноста“.

Елизабет е втората од петте ќерки на господин и госпоѓа Бенет, кои живеат на имотот Лонгбурн, во близина на фиктивното село Меритон, во Харфордшир, Англија. Елизабет има дваесет години и е опишана како интелегентна млада жена со „разиграна диспозиција, која одушевува со нешто смешно“. На почетокот на романот таа е прикажана како личност што е горда на своето потекло и на статусот што го ужива во општеството и во семејството, како носител на сопственото мислење, кое не се плаши да го искаже јавно и гласно, како и на сопствената проценка за општественото однесување и за намерите на сите околу неа. Нејзиниот татко е земјопоседник, но неговите ќерки не можат да го наследат неговиот имот, бидејќи, според тогашните закони за наследство, имотот морал да биде наследен по машка линија (можеле да го наследат само роднините од машки пол). Согласно со законот, имотот Лонгбурн по смртта на господин Бенет ќе го наследи нивниот роднина и најблиската машка врска господинот, Вилијам Колинс, свештеник во опатијата Розингс во Кент, која е во сопственост на Леди Кетрин де Бург. Токму таквата слика за иднината на своите ќерки, била доволно добра причина за госпоѓа Бенет да посака да ги омажи богато.

Елизабет Бенет е силна и интелегентна личност. Таа е доволно храбра за да прикаже умствена независност, но и независност на духот. Тоа што му припаѓа на семејство од средната класа, не ја става во пасивна состојба

во каква што се наоѓаат нејзината мајка и нејзините сестри. Восхитот што го чувствуваме кон Елизабет, произлегува од нејзината сурова искреност, отвореност, досетлива природа, како и од храбриот карактер во одбивањето и спротивставувањето на традиционалните родови норми наметнати од општеството. Нејзиниот спротивставувачки однос кон утврдените законски правила, особено кон мажите и бракот, се славени и широко прифатени од женската публика. Всушност, Елизабет се смета за бунтовник во англиската литература како и во литературата, воопшто. Иако нејзиното семејство мисли дека таа ќе заврши како стара мома поради остриот јазик и отворената природа склона кон расправање, Елизабет на тоа не му придава ни најмало значење. Додека господин Бенет се служи со пофални зборови за да ја опише брилијантноста на Елизабет, како и нејзиното здраворазумско размислување и расудување, со што се издвојува од своите будалести сестри, госпоѓа Бенет ја гледа својата ќерка како „тешка за справување“. Контрадикторното мислење на Елизабет, како и нејзината нескриена отвореност ја прават застрашувачка за повеќето ликови во романот. Таков е случајот со госпоѓа Херст и госпоѓица Бингли, уште на самиот почеток на романот, кога Елизабет поминува пеш сама речиси пет километри по каллив пат за да ја посети својата болна сестра Џејн, која е привремено сместена во Недерфилд, куќата на господинот Бингли. Имено, за тоа време било незамисливо и недозволиво жена сама да пешачи и да поминува долг пат без придружба за нешто толку „безначајно“, како што е болната сестра. За таа своја храброст Елизабет била почестена со потсмешливи зборови, а наидува и на осуда за своето дело од страна на госпоѓа Херст и госпоѓица Бингли

„Да испешачиш три километри, четири, пет или колку и да се, по кал до колена, и тоа сосем сама! Што сакаше да покаже со тоа? Мене ми се чини дека покажува некоја одвратна самостојност, вистинска провинциска рамнодушност спрема пристојноста.“ (стр. 45)

Во продолжение на романот се развива дискусија околу сето она што претставува „образована жена“ според општествените норми, односно ОКОЛУ идејата за образована жена.

„Ниедна жена не може да се смета за вистински образована ако не го надминува она на што обично наидува. Жената мора да знае добро да пее, да танцува, да свири, да црта и да зборува модерни јазици за да го заслужи тој комплимент, покрај тоа, мора да има нешто посебно во држењето и одењето, бојата на

гласот, во однесувањето и изразувањето или тој комплимент ќе биде само половично заслужен.“ (стр. 68)

Оваа изјава дадена од страна на госпоѓицата Бингли наидува на отпор од страна на Елизабет, бидејќи сите горенаведени квалитети нашата хероина не ги поседува, така што таа во сето тоа не гледа ништо страшно, бидејќи смета дека слободата, самостојноста, независноста и самодовербата што ги поседува, претставуваат нешто што не може да биде научено. Токму во таквиот нејзин став може да се препознае нејзиното жестоко спротивставување на патријархалните конвенции наметнати од страна на општеството и поради тоа наидува на осуда, како од страна на своите соговорнички, така и од страна на околината во која живее. Исто така, и Леди Кетрин де Бург не ја охрабрува и не ја поддржува таквата несоработлива природа и немањето ни најмала желба Елизабет да се покори на општествените норми, како и нејзиниот постојан отпор кон традиционалните стандарди и самата традиција, од општеството поставени и креирани за жените. Имено, во тоа време жените морале да покажат понизност и сервилност кон спротивниот пол и да прикажат дамско однесување, поседувајќи ги сите квалитети на образована жена, со цел да можат подобро да се омажат, идеја што Елизабет без и најмало двоумење ја отфрла, девојките биле учени на послушност, во спротивно, би се соочиле со страшни последици. Но, за Елизабет воопшто не е застрашувачки фактот да не бидеш мажена или, дури, да живееш самостојно и независно. Токму ваквиот став и спротивставување ја прави Елизабет да биде феминистката во целата приказна. Уште повеќе, феминизмот на Елизабет може да се види низ нејзините храбри дејства, како и во нејзините спротивставувања во предизвикување на конвенционалните идеологии и правила наметнати од општеството. Еден од неколкуте примери е нејзиното одбивање на понудата за брак од страна на господин Колинс, која има за цел да обезбеди не само брачен статус за свештеникот, туку и да ги спаси сите пет сестри во финансиска смисла. Како што е споменато и во самата приказна, Елизабет верува во брак од љубов, а не во брак за пари или социјален статус. И покрај тоа што знае дека бракот со господин Колинс ќе ѝ обезбеди сигурен дом и комфорен живот, Елизабет не поседува способност да сака маж налик на господин Колинс. Нејзините одлуки се базираат на рационалност, а не на практичност. Знаејќи ја својата неизбежна судбина без сопруг и чувствувајќи го притисокот од своите родители, Елизабет нема ни најмал сомнеж кога, цврсто решена, го одбива предлогот за брак, наведувајќи ја главната причина за тоа – недостатокот на љубов, односно непостоење-

то на љубов од страна на господин Колинс, но и од нејзина страна, исто така. Елизбает добива неколку предлози за брак и подоцна во романот, прво од господин Колинс, подоцна од господино Дарси. Таа, исто така, го одбива предлогот за брак што доаѓа од страна на господин Дарси, поради прекинувањето на врската помеѓу Џејн и господин Бингли, но и поради непочитувањето што тој го покажува и искажува кон нејзиното семејство. Во минатото жените, имајќи ја предвид својата финансиска ситуација, не биле во позиција да одбиваат понуди за брак, особено од богати додворувачи. Поради одбивањето на брачните понуди, жените „можеле лесно за се здобијат со репутација дека се заводнички. Всушност, двете страни можеле да бидат уништени со одбивањето на предлогот за брак, па таквите ситуации биле разрешувани на најделикатен можен начин, земајќи ги во предвид и чувствата на младиот човек. Тоа, не само што било „женска работа туку и го омекнувало неговото достоинство“.

Жените „најпрво го одбивале предлогот за подоцна да го прифатат истиот под драматично променети услови“. Затоа одбивањето на брачната понуда од страна на Елизабет, господин Колинс го прифаќа како „редовен дел од работата“. Одбивањето двајца потенцијални додворувачи само докажува дека Елизабет не е осакатена од конвенционалните правила на општеството.

Елизабет зазема неколку феминистички ставови низ целиот роман, што всушност е многу важно за неа, бидејќи придонесува за воведување поголема свесност и еволуција во општеството. Волби расправа за тоа дека потчинетоста на жените е универзална и дека причината зад нивното ограничување кон приватната сфера на семејството е тоа што тие ги донесуваат на свет и ги одгледуваат децата. Се вели дека жените се третираат инфериорно и дека се сметаат за слаби, но на едно општество му се потребни повеќе жени како Елизабет, кои се борат против своите угнетувачи и кои се победници во своите битки. На пример, кога Леди Кетрин де Бург ги слуша озборувањата дека господит Дарси и Елизабет се свршени, таа ѝ вели на Елизабет дека ќе ги загади сенките на Пемберли со мажењето за господин Дарси. Без никакво воздржување ѝ кажува на Елизабет дека не е доволно вредна да стапи во брак со господин Дарси, велејќи дека нејзината ќерка е совршена, зашто и двајцата припаѓаат на иста благородна лоза и чесно семејство. На сето ова Елизабет одговара дека „Со мажачката за вашиот внук, мислам дека не би го напуштила тој круг. Тој е човек од висока класа а јас сум ќерка на човек од висока класа, па во тој поглед сме еднакви“. (стр. 87) Токму во овој момент Елизабет воопшто не е исплашена да ѝ се спротивстави на Леди Кетрин

де Бург, која во континуитет не покажува никакво почитување кон луѓето од пониските социјални класи. Со овој одговор Елизабет ја брани честа на своето семејство, но истовремено ѝ докажува на својата соговорничка дека тие се, всушност, еднакви според интегритетот и покажувањето почит една кон друга.

Стожерот на целиот роман, Елизабет Бенет, е внимателно креиран лик што во себе ги содржи сите карактеристики на една нова модерна, урбана девојка, иако е портретирана уште во почетокот на 19 век. Креирајќи го овој, за многумина, прототип на жена, Џејн Остин како да била пред своето време, како да знаела дека нејзината Елизабет ќе портретира една цела нова ера која допрва ќе расцветува. Иако Џејн Остин растела во времето на опресијата на женската мисла и збор, односно на жената како индивидуа и опкружена со таква околина и такви идеи, таа успеала со своето перо да создаде цела плејада прекрасни женски личности, кои денес би ги опишале како борци, војни. Според Дејвид Спринг, некои теоретичари „имаат проблем во согласувањето околку тоа како да ги наречат тие три или четири семејства во кои британската авторка ги усовршувала своите романи“ (2009, 45). Меѓу другите дефиниции за нејзината опсежна анализа, по повеќе од век и половина истражување, се добил терминот „средна класа“, „обичен и среден живот“, дури, таа била наречена „аристократскиот аналит“ или, конечно, „буржоазот Џејн Остин“. Дејвид Спринг се обидел да дефинира на која општествена скала – иако овој термин тогаш не се ни употребувал – претендирала Елизабет Бенет и неговиот заклучок е дека таа е дел од сегментот наречен „средно рурална аристократија“, што, всушност, претставувал оној слој на општеството чии имоти „покриваат голем дел на Англија, успевајќи да ги обезбедат своите сопственици со комфор и статус доволен да ги направи родени и природни лидери во нивното локално опкружување“ (2009, 45). Во тој случај, семејството на Елизабет припаѓа токму на тој слој од општеството што би можело да биде дизајнирано како „аристократија со ниски примања“, со што би довело до пад при водењето на локалното опкружување, колку и да се бори госпоѓа Бенет против тоа. Во нејзините очи, како дел од група со помала финансиска надмоќ од аристократијата, семејството не смее да ја пропушти шансата за добра мажачка барем на една од петте ќерки. Исто така, и покрај тоа што во овој роман е опишан периодот на постојаните промени на мислата, во Англија сè уште бил на сила наметнатиот закон според кој женските деца и жените воопшто немале право на наследување имот и сопственост. Господин Колинс, далечен роднина, го наследува имотот Лонгбурн и токму поради тоа, според госпоѓа Бенет,

мажачката со него е повеќе од предност. Елизабет храбро се спротивставува на општествените норми во тој миг, кревајќи го својот глас против неправдата наметната на жените од страна на крутото општество, со што им се ускратува правото на независност на жените, наметнувајќи им правило според кое ќе мора животот да го поминат во милост и немилост на мажот. Поради таквата навреда за жените, поради нанесената неправда, како и поради скратувњето на правото да биде самостојна и независна индивидуа, Елизабет го отфрла предлогот за брак од страна на господин Колинс, а во сето тоа, тука е и недостатокот, т.е. непостоењето љубов од двете страни. Дури и предлогот за брак од господин Дарси, колку и да ѝ се чини одбивен во мигот кога Елизабет првпат го слуша, е од голема предност за неа, но таа и него го одбива, овојпат, од сосема други побуди. Поради предрасудите кои се наметнати, повторно, од општеството, но и поради душевната болка која ѝ е нанесана на нејзината сестра, па индиректно и нејзе, токму, од страна на господин Дарси.

Леди Кетрин де Бург, иако конзервативен аристократ, исто така, е моделиран пример на процесот на промена на мислата, во мигот кога вели дека наметнатиот закон за наследство не бил потребен во семејството на Сер Луис де Бург, кога го искажува своето мислење за истиот закон во однос на имотот во Лонгбурн: „Имотот на вашиот татко му припаѓа на господин Колинс. Мислам. За ваше добро“, вртејќи се кон Шарлот: „Драго ми е поради тоа, бидејќи не гледам причина да се предава имотот на женското дете. Тоа воопшто не беше случај во семејството на господинот Сер Луис де Бург“ (Гордост и предрасуда, 112). Иако е таа многу строга жена кога е во прашање општествената класа, што подоцна се гледа при нејзината посета на Елизабет, кога ѝ наложува на младата девојка што е „инфериорна уште од раѓање“ да ѝ вети дека нема да го прифати предлогот за брак од господин Дарси, исто така, демонстрира нешто што би можело да биде дел од феминизмот кога застанува во одбрана на сопственоста, велејќи дека таа треба да се предаде и на женските наследници. Дали се ова вистинските чувства на Кетрин де Бург, или е ова постапка на Џејн Остин за, преку овој лик, да ги искаже своите мисли и чувства во однос на наметнатиот закон, сè уште не е целосно анализирано од страна на експертите.

Својот негативниот став, како и своето недопаѓање на аристократијата, Елизабет ги прикажува преку својата храброст уште кога првпат оди во посета на Паркот Розингс, имотот на Леди Кетрин де Бург. Додека другите гости – господин и госпоѓа Колинс, господин Лукас и Мери Лукас – или се воодушевени, или исплашени од грандиозноста на имотот и од

авторитативното однесување на Кетрин де Бург, Елизабет делува целосно неимпресионирана од таа големина и важност што, дури, се граничи со гадење, па, на прашањата поставени од страна на Кетрин де Бург, одговара со голема леснотија и самодоверба. Кога е длабоко заинтересирана за постигнувањата на Елизабет, како и за постигнувањата на нејзините сестри, таа воопшто не е заплашена од сето тоа, туку, напротив, со гордост во гласот и во ставот кажува дека ниту една од нив не знае да црта, дека само една од нив знае да свири и да пее, додека, сите пет се веќе прикажани пред општеството, иако, најстарите сè уште не се омажени. И, повторно ја гледаме борбеноста на Елизабет против правилата наметнати од општеството, според кои, за да може добро да се омажи, жената мора да знае одлично да црта, да свири, да пее, да везе, но никаде не се споменува како правило да знае да чита и да го разбира тоа што го чита. Овде, дури, можеме да го видиме и бунтовниот дух на госпоѓа Бенет, која, можеби, на свој начин им удира шпаканица на општествените норми, со тоа што без помош на дадилка успеала самостојно да одгледа пет ќерки на кои им е дозволена слобода на духот и на волјата, без притоа да им ги наметнува општествените стеги и строго да се држи до правилата за добро воспитување и за добра мажачка. Со таквата изразеност на независност и самодоверба, Елизабет го продолжува на сосема смирен начин разговорот со Леди Кетрин и, во исто време, на читателот му ја открива својата незаинтересираност и индолентност во постигнувањата на една дама со цел добро да се омажи.

Раскошноста на човечките интеракции сè повеќе и повеќе го привлекува читателот да оди до крај во потрагата за исполнетост на амбициите на оваа млада разиграна девојка, да разбере што одлучила таа за својот живот, како ќе реагира и, на крајот, дали, воопшто, ќе се омажи. Роберт Мајлс преку својата опсервација прикажува дека преку употребата на Остин за карактеризацијата на ликовите, ги опфаќа сите дефиниции за „личност“, односно за „ортографско писмо, референца, морално стојалиште, насоченост на умот, личноста или изгледот“. Според неговите зборови, постои една комплексност во градењето на ликовите, до тој степен, што никој не смее да го земе здраво за готово изборот на зборови кој го прави таа (2013, 15). „Умот“, на пример, воопшто не е синоним за карактер, за личност, заклучок до кој дошол Мајлс при опсервацијата на „философот Гилберт Рајл, кој прв го свртел вниманието кон значењето на „умот“ кај Остин“ (2013, 15). Според концептот на Рајл, користењето на зборот кај Остин „е особено модерен, иако изведен од англискиот моралист од седумнаесеттиот век, Ерл од Шафтсбери“ (2013, 15). Ерлот во

своја одбрана ја реформулирал Сократовата идеја „запознај се себеси“, како „подели се себеси“. Според Мајлс, таквата „себе-поделба е интимна и внатрешна: секој се враќа кон себеси, делејќи се себеси на два дела, со една цел, доминација над другиот“ (2013, 15). Ова е повеќе процес отколку производ, што Шафтсбери го нарекува „осаменост“: „се познаваме себеси до оној степен до кој можеме да ја одржуваме оваа осаменост“ (2013, 15). Во таа смисла, „секој момент од себе-разбирањето мора да биде делумно и провизионално“ (2013, 16).

Базирајќи ја дискусијата на оваа перспектива, можно е да се потврди дека под прекривката на една млада дама што се наоѓа во години за мажење – насловувајќи го овој период од животот на една жена според зборовите на Џон Бенет – постои едно индивидуално суштество што се соочува со животни дилеми и што е изгубено“ (Грин, 1991: 11). Таа верува дека се познава себеси и другите и демонстрира гордост за сето тоа. Поради однесувањето на господин Дарси за време на првиот бал, Елизабет го декларира своето мислење за аристократијата, кое целосно го објаснува кога таа го одбива првиот предлог за брак од господинот Дарси:

„Од самиот почеток – од првиот момент, можам речиси да кажам, од моментот на вашето запознавање, вашето однесување, импресионрајќи ме со целосно верување во вашата ароганција и вашата себичност кон чувставата на другите, беа такви да создадам негативно мислење за вас, дури и целосно и непроменливо недопаѓање кон вас, и доколку не ве запознаев еден месец порано, чувствувам дека ќе бевте последниот човек на земјата со кој би сакала да се омажам“ (Гордост и предрасуда, 131-132).

Елизабет е во состојба да ја доведе во прашање само својата перцепција во однос на господин Дарси и аристократијата, кога оди во посета на имотот Пемберли и кога ја слуша госпоѓа Рејнолдс со колку голема чувствителност и љубов зборува за господин Дарси, кога господин Гарднер ја прашува дали господин Дарси има намера некогаш да се ожени: „Да, господине, но јас не би знаела да кажам кога тоа ќе се случи. Не знам која би можела да биде доволно добра за него“. Или: „Никогаш не сум слушнала лош збор од него за целиот мој живот а го знам од кога беше момче на четиригодишна возраст“ (Гордост и предрасуди, 139). Секако дека, гледајќи ги темелите на Пемберли, има силно влијание врз менување на мислењето кај главната протагонистка, кое се движи од мразење до сакање на господин Дарси. Па, во оваа смисла, наметнувањата на надворешниот свет ѝ помагаат да се подели себеси во она што мислеше дека е вистина

и она што е, всушност, вистина. Почетокот на овој процес на промена започнува кога таа неколкупати едноподруго го чита писмото напишано од господин Дарси до неа, во кое тој на јасен, концизен и начин исполнет со љубов ѝ ги објаснува причините поради кои го одвоил господин Бингли од нејзината сестра Џејн, како и за неговиот однос кон Џорџ Викам. И, како што Елизабет учи да стане подобра личност, така Дарси започнува да го разбира и почитува нејзиното семејство, но истовремено учи и да биде помалку претпазлив. Од една микроперспектива, Дејвид Монгам (2009, 5) кажува дека „и покрај неговата резервираност кон нејзиното потекло, Дарси прави многу обиди со цел да ѝ се доближи на Елизабет“. Сепак, како и што беше претходно објаснето „секој пат, Елизабет го одбива. Тоа создава екстремно фрустрирачка ситуација која не може да биде разрешена сè додека секој од нив не најде поголемо разбирање за социјалната група на другиот“ (2009, 57). Дискусијата за заслугата се чини соодветна да се истакне во овој момент од дискусијата. Покрај процесот на себеподелување низ кој поминува Елизабет со цел подобро да ја разбере ситуацијата што ја опкружува, се наоѓа и фактот дека, кога таа ќе научи за целокупниот контекст благодарение на писмото од господин Дарси, а подоцна кога и истата личност ќе стане заслужна за зачувување на честа на нејзиното семејство, во случајот со бегството на Лидија, читателот набљудува дека господинот, сега веќе однесувајќи се како таков, го заслужува нејзиното внимание и покрај нејзиното гадење од аристократијата. Со други зборови, господин Дарси го освојува нејзиното срце, покажувајќи и докажувајќи ѝ дека го заслужува. Нејзиното сфаќање дека таа, всушност, го сака него е производ на откритието дека тој неа ја заслужува и дека тој е вистински господин, а не на фактот дека тој ‘тежи’ десет илјади годишно и дека е сопственик на имотот Пемберли.

Како што дискусијата продолжува да се врти во круг, таа секогаш се враќа на општествените класи и на статусот во општеството. Најважните промени што се случуваат во однесувањето на Елизабет се нејзините погледи и стојалишта кон општествениот ранг и колку што е можно повеќе да биде револуционерна, со својата венчавка, некои од теоретичарите расправаат, дека таа се подложува на традицијата, не само поради бракот како институција, туку и поради тоа што таа институција претставува заедница која нуди многу предности. Тоа дури претставува и факт кој, доколку се согласува со него, таа учи да го сака идниот сопружник, но тука постојат и јасни знаци поставени од самата традиција. Сето ова може да се каже на следниот начин, дека фиктивниот свет ја имитира желбата на Остин која се појавува во нејзиниот реален свет. Бидејќи

нејзиното семејство припаѓало на страната на Ториевците, бранители на социјалните институции како што се англиската црква, морнарицата и хиерархиската организација на општеството, бракот е нешто природно што треба да се случи, и како што вели Англиканскиот свештеник Мајкл Гифин – „во Англиканската теологија постои круцијално преклопување помеѓу домаќинството, парохијата и пошироката околина“, (алудирајќи на нацијата) (2013, 13). Во продолжение „жената ја искупува и повторно ја обновува средината“ преку бракот (Гифин, 2013: 17). Елизабет е, навистина, експресивна и репрезентативна во прикажувањето на човечките односи, бидејќи таа е уникатна личност со сета своја појава, независна, самостојна, личност која апсолутно не дозволува да подлегне на правилата и нормите на општеството, личност која ја изразува својата умствена способност но и волја, која се почитува себеси и која цврсто верува и стои зад секој свој збор, и, иако таа на крајот се мажи, што би претставувало нејзино подлегнување на традицијата, таа го прави тоа бидејќи се мажи за човекот кој искрено го сака и го почитува како личност. Поради тоа, во градењето на својата сакана хероина, Џејн Остин укажува на зачетоците на едно револуционерно движење, кое се појавува во доцниот осумнаесетти и раниот деветнаесетти век во Англија. Движење кое уште долги години нема да биде препознаено како такво. Сето ова ни кажува дека традиционалните и револуционарните идеи наоѓаат простор во животот на нејзините ликови.

Се поставува прашањето што се наоѓа под површината на изразот ‘револуционарен’. Токму заради ова особеност теоретичарите воделе расправа за и против ставовите што ги искажува во своите романи и преку своите хероини. Истражувачите и проучувачите на делата на Џејн Остин сè уште се прашуваат дали нејзините протагонисти се модерни (со феминистички обележја) бидејќи не ја прифаќаат првата понуда за брак, чекајќи да видат што одредила за нив судбината, или тие се, всушност традиционални и конзервативни бидејќи, на крајот, сите се мажат среќно и за вистинскиот (што претставува стандардно однесување за една дама во деветнаесеттиот век во Англија). Вивиен Џонс е една од истражувачите што ги идентификуваат таквите противречни концепции на британската авторка, кои се „прифатени од некои коментатори како непроблематично феминистички поради нивната грижа целокупно свртена кон жената поврзана со политиката на приватниот живот, сексуалните врски, и токму поради тоа романите на Остин се дефинирани како длабоко традиционални во нивниот однос кон улогата на половите“ (Џонс, 2012: 282).

Сепак, доволно јасно е дека таквите поларизирани пристапи не даваат решение за прашањето како да се разбере Елизабет Бенет како жена на своето време. Во обид подобро да се дебатира на таа тема, се чини дека е сосема прифатливо да се набљудуваат најважните размислувања за тоа време имајќи ја предвид улогата на жената во тогашното општество. Од една страна, едно од најпроминентните имиња во прореволуционерните дискусии е Мери Волстонкрафт, чија книга „Потврда на правата на жените“, објавена во 1792 година, претставува пресвртница во потрагата за женските права. Таа е една од жените писатели чии идеи ги започнале дискусиите што понатаму се развиле во она што денес го знаеме како ‘феминизам’, кој има свои зачетоци уште од доцниот деветнаесетти век. Спред Вивиен Џонс, иако Остин сигурно не би била запозната со терминот ‘феминизам’, таа била свесна за „концептот на индивидуални права, и уште попрецизно ‘правата на жените’“. Таквата идеја била развиена од „жените писатели кои сочувствувале со идеите на Француската револуција“, меѓу кои била и Волстонкрафт (Џонс, 2012: 282).

Речиси двесте години критиката расправа за делата на Џејн Остин, за сето тоа што сакала таа да го прикаже и покаже. Секоја нејзина идеја, мисла, мислење и став се пресликани во нејзината главна и омилена хероина на целокупната британска и светска книжевност. Навистина е тешко да се навлезе во нејзините мисли, па дури и се поставува прашањето дали можеби Остин била пред своето време. Дали, всушност, таа е водилката во феминизмот? Најверојатно поради притисокот од времето и општествените норми, Остин не можела или не смеела да каже сè што мисли и што чувствува, па наједноставно е да го искаже преку своите ликови, креирани до совршенство. Елизабет Бенет претставува второто јас на Остин, нејзиното алтер-его, нејзиниот глас, идеја, мисла. Елизабет Бенет портретира цела една плејада на ликови кои се отелотворени во неа, таа е предводникот на револуцијата. Го крева својот глас против угнетувачите и против нормите и правилата наметнати од тогашното општество, води своја битка, што, иако изгледа дека на крајот ја губи, не е така. Таа извојува победа во името на сите девојки, жени кои се покориле на правилата, таа извојува победа бидејќи креира заедница што се темиле на чиста, вистинска, искрена и заемна љубов.

Библиографија:

- Abrams, M.H. (1996). *The Norton Anthology of English Literature*, 6th Edition, Vol.2
W.W. Norton and Company, Inc. Print.
- Sanders, Andrew (1994). *The short Oxford History of English Literature*. Clarendon
Press. Oxford
- Woolf Virginia (1959). *A Room of One's Own*, London, The Hogarth Press
- Beauvoir, Simone de (1949). *Drugi pol*, Beogradski izdavacko graficki zavod, Be-
ograd, 1983
- Showalter, Elaine (1977). *A Literature of Their Own*, Princeton University press,
1998
- Bhasin, K. 2006. *What Is Patriarchy*. Women Unlimited: New Delhi
- Mitchell, J. 1971. *Women's Estate*. Harmondsworth: Penguin.
- Walby, S. 1990. *Theorizing Patriarchy*. Blackwell Publishers Ltd.: Oxford, UK and
Cambridge USA
- Freud, S. 1977. *On Sexuality*. Harmondsworth : Penguin
- Engels, F. 1940. *The Origin of the Family, Private Property and the State*. London :
Lawrence and Wishart
- Wollstonecraft, Mary (1792). *A Vindication of the Rights of Woman*, Enhanced Me-
dia 2014
- Todd, Janet (2019). *Jane Austen, her life, her times, her novels*.
- GREEN, Hank. SU, Bernie. *The Lizzie Bennet Diaries*. 2012-2013. 100 episodes.
- MILES, Robert. *Character*. In: Todd, Janet. Ed. *The Cambridge Companion to Pride
and Prejudice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, p. 15-26
- SPRING, David. *Levels of rank*. In: Johnson, Claudia. ed. *Issues of Class in Jane
Austen's Pride and Prejudice*. Farmington Hills, 2009, p. 42-50
- MONAGHAN, David. *Courtship and class*. In: Johnson, Claudia. ed. *Issues of Class
in Jane Austen's Pride and Prejudice*. Farmington Hills, 2009, p. 57-64
- JONES, Vivien. *Feminisms*. In: Johnson, Claudia. Tuite, Clara. ed. *A Companion to
Jane Austen*. Oxford: Wiley-Blackwell, 2012, p. 282-291
- Justice, G. (Ed.) (2012). *Emma: Authoritative text, backgrounds, reviews and criti-
cism*. London and New York: W. W. Norton & Company
- Smith, LeRoy W. (1983). *Jane Austen and the drama of woman*. Basingstoke: The
Macmillan Press
- Scott, Temple, ed. *Novels of the Sisters Bronte*. Edinburgh: John Grant, 1905.
- Wise, T. J., and J. A. Symington, ed. *The Brontes: their Lives, Friendships and Cor-
respondence*. 4 Vols. Oxford: Shakespeare Head Press, 1932.
- Bronte, Charlotte. *Jane Eyre*. 1847. Oxford: Oxford University Press, 1999
- Gaskell, Elizabeth C. *The Life of Charlotte Bronte*. Edinburgh: Jo
] Jane, Austen. *Pride and Prejudice[M]*. Cambridge University Press, 2006, p. 12.
- Bronte, Charlotte. *Jane Eyre*. 1847. Oxford: Oxford University Press, 1999
- Bronte, Charlotte. *Villette*. Penguin Group. New York: 1987
- De Groot, Caroline. *Equal we are: Jane Eyre Versus the Victorian Woman*. Munich:
GRIN Publishing, 2008.
- Austen, Jane (2010). *Emma*, Penguin Group

- Иригаре, Лис (2022). *Спекулум на другата жена*. Евро-балкан Пресс. Истражувачки венгар за родови студии
- Мои, Торил (2010). *Сексуална/текстуална политика*. Феминистичка литературна теорија. Сигмапрес, Скопје
- Хот-Кошка, Рајна. Србиновска, Славица. Бојациевска, Маја (2010). *Феминизам и род – Лексикон*. Сигмапрес, Скопје
- Tickner, Ann J. (2001). „Patriarchy“. *Routledge Encyclopedia of International Political Economy: Entries P-Z*. Taylor & Francis. стр. 1197–1198. ISBN 978-0-415-24352-0.
<https://www.thefreedictionary.com/Romantism#:~:text=romantic%20spirit%20or%20tendency.,%5B1795%E2%80%931805%5D>
- Tickner, Ann J. (2001). „Patriarchy“. *Routledge Encyclopedia of International Political Economy: Entries P-Z*. Taylor & Francis. стр. 1197–1198. ISBN 978-0-415-24352-0.
<https://languages.oup.com/google-dictionary-en/>
<https://victoriantcity.wp.st-andrews.ac.uk> .
<https://mk.warbletoncouncil.org/feminismo-4185>

Elena Aluloska

**POSITION OF WOMAN IN BRITISH PATRIARCHAL CONVENTIONS
OF THE BRITISH SOCIETY IN WORKS OF JANE AUSTIN AND
SHARLOTTE BRONTE**

Abstract

This master's thesis under the title "The Woman against the Patriarchal Conventions of the British Society in Jane Austen's and Charlotte Brontë's Novels" investigates the position of the English woman in the first half of the British nineteenth-century society. The corpus includes the following four novels: *Pride and Prejudice* and *Emma* by Jane Austen, and *Jane Eyre* and *Shirley* by Charlotte Brontë. The analysis in the thesis draws on some feminist thoughts of Virginia Woolf, Simone de Beauvoir and Elaine Showalter respectively, as well as on the sociological and cultural studies. The overview of the context in the thesis includes historical, social and cultural portrayal of British society in the first half of the nineteenth-century, relevant for the understanding of the selected corpus of fiction. In addition, the chapter dealing with the context also draws on Jane Austen's and Charlotte Brontë's lives correspondingly so that the reader can better understand their attitudes on the position of women, as each of them wrote from her own female experience. Thus, the aim of this master's thesis is not only to expose the underprivileged position of women in the first half of the nineteenth century, but also to highlight the heroines' struggles against the patriarchal conventions of British society of that time. Through their female characters, Austen and Brontë raised the voice of the English women of the first half of the nineteenth century, empowering them to express their feelings

and thoughts as well as to fight for their love, ambitions and ideals. Thus, this master's thesis shows that Austen and Brontë not only gained ground on the male writers in the first half of the nineteenth century, but they began to rival them. The two women writers have established themselves as distinguished novelists, preoccupied with the daily lives of the genteel women in the domestic sphere, focusing on the question of their marriage, always resolved through the heroines' successful fight against the patriarchal conventions.

Keywords: feminism, Austin, Woolf, Simone, Bronte, fight, rights

Клучни зборови: феминизам, Остин, Вулф, Симон, Бронте, борба, права